Pvm 20.10.2021 Dnro TK/2874/00.07/2021

Vastaanottaja

Ympäristövaliokunta
Eduskunta

Viite

K 18/2021 vp

Asia

Tilastokeskuksen lausunto Ilmastovuosikertomuksesta

Tilastokeskus kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto Ympäristöministeriön laatimasta vuoden 2021 Ilmastovuosikertomuksesta. Tilastokeskus pitää ilmastovuosikertomusta tarpeellisina ja hyödyllisenä tapana tuoda tietoa päätöksentekoon. Ilmastovuosikertomus toimitettiin eduskunnalle ensimmäisen kerran 2019 ja sen sisältöä on kehitetty sekä eduskunnasta että muilta tahoilta saadun palautteen perusteella. Vuosikertomusta voidaan Tilastokeskuksen mielestä edelleen kehittää.

Tilastokeskuksen rooli kasvihuonekaasuinventaarion arviointijärjestelmän vastuuyksikkönä on ilmastovuosikertomuksen valmistelussa tuottaa tietoa päästöjen ja poistumien kehityksestä (toteutuneet päästöt ja poistumat). Ilmastovuosikertomus hyödyntää näitä ja politiikkatoimien arviointijärjestelmän tuottamia tietoja arvioidessaan ovatko suunnitellut keskipitkän aikavälin ilmastotoimet tuottaneet halutun vaikutuksen ja onko lisätoimille tarvetta. Tietojen avulla seurataan myös Suomen kansainvälisten sitoumusten toteutumista, ilmastovuosikertomuksessa erityisesti EU:n taakanjakosopimuksen velvoitteiden toteutumista.

Ilmastovuosikertomuksessa käsitellään kansallisen kasvihuonekaasujärjestelmän tuottamien nk. alueperusteisten/tuotantoperusteisten päästöjen ja poistumien (viralliset kansalliset päästöt) lisäksi mm. kulutusperäisten päästöjen kehittymistä. Tilastokeskus pitää myös kulutusperäisten päästöjen kehityksen käsittelemistä hyvänä, vaikka kulutusperäistä päästölaskentaa ei käytetä kansallisten päästövähennystavoitteiden tai keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelman (KAISU) seurannassa. Päästöjen vähentämiseen voidaan vaikuttaa sekä tuotantotapoja ja –prosesseja muuttamalla että ohjaamalla kulutusta. Ilmastovuosikertomus ei selitä päästöarvioiden menetelmällisiä eroa tai eroja kulutusperäisten päästöjen suhteesta ilmastotoimien suunnitelmien seurannassa.

Tilastokeskus ehdottaa, että ilmastovuosikertomuksessa selitetään paremmin kansallisen inventaariojärjestelmän ja kulutusperäisten päästöjen menetelmälliset ja tietojen käyttöön liittyvät erot. Tiedot, joita ei käytetä ilmastosuunnitelmien seurannassa tulisi esittää selkeästi erillään kyseistä tiedoista. Ilmastovuosikertomuksen kuvissa ja taulukoissa olisi hyvä olla myös tieto tietolähteestä, nyt näin on vain liitteen kuvissa ja taulukoissa.

Tilastokeskus toimittaa ilmastovuosikertomuksen laadintaan tietoja myös ympäristöministeriön pyytämällä tarkemmalla ilmastovuosikertomuksen tarpeita vastaavalla jaottelulla. Jaottelua on tarkennettu/muutettu tarpeiden mukaan vuosittain.

Tilastokeskus ei ole julkistanut näitä tietoja tietokantatauluina erikseen. Kyseisiä ja vastaavia tietoja on toimitettu pyydettäessä myös muille tahoille, ml. Ilmastopaneelille.

Tilastokeskuksessa on meneillään verkkosivustouudistus, jonka myötä pystynemme paremmin tarjoamaan valmiita verkosta ladattavia tietoja tietokantataulukoissa erilaisilla jaotteluilla, joita mm. seuraavan ilmastovuosikertomuksen laadinnassa voitaisiin hyödyntää. Tilastokeskus on jo aiemminkin pyrkinyt tarjoamaan Suomenkielisessä inventaarioraportissa ja KHK-raportoinnin inventaarioraportissa (National Inventory Report under the UNFCCC and Kyoto Protocol) tarkempaa tietoa sekä on asiakkaiden pyynnöstä lähettänyt tiedot myös excel-taulukkoina. On kuitenkin muistettava, että tietojen jakelua rajoittaa epävarmuuden lisääntyminen erittäin yksityiskohtaisessa jaottelussa varsinkin mallilaskelmatulosten osalta ja toisaalta erittäin yksityiskohtaisessa jaottelussa törmätään monesti tietojen luottamuksellisuuteen.

Tilastokeskuksen tuottamat tiedot ilmastovuosikertomuksessa

Tilastokeskus pyrkii vastaamaan ilmastovuosikertomuksen tietotarpeisiin ottamalla muuttuvat tarpeet huomioon. Tavoitteena on lisätä tietojen suoraa saatavuutta Tilastokeskuksen verkkosivuilla julkaistavista tietokantataulukoista ja yllä mainitun suomenkielisen inventaarioraportin avulla selittää tietoja ja niiden taustoja. Tilastokeskus joutuu kuitenkin priorisoimaan perustehtäväänsä, kasvihuonekaasujen inventaarion tuotantoa, siihen liittyviä raportointeja ja tilastotietojen julkistamista. Uusien tietokantataulukoiden kehittäminen ja julkaiseminen riippuu käytettävissä olevista resursseista.

Ilmastovuosikertomuksen tuoreimmat päästö- ja poistumatiedot perustuvat Tilastokeskuksen julkaisemiin pikaennakkotietoihin edelliseltä vuodelta. Tilastokeskus ymmärtää, että ilmastovuosikertomukseen halutaan viimeisimmät kasvihuonekaasuinventaarion luvut, mutta haluaisimme muistuttaa, että tuolloin Tilastokeskuksella ei vielä tarjota edellisen vuoden päästötietoa samalla, yhtä yksityiskohtaisella tasolla kuin aiempien vuosien tietoja. Pikaennakon päästö- ja poistumatiedot on laskettu karkeammalla tasolla kuin sitä edeltävien vuosien tiedot, joten ne sisältävät suurempia epävarmuuksia kuin varsinaisilla inventaariomenetelmillä lasketut tiedot. Kasvihuonekaasupäästöt tarkentuvat, kun kaikki laskennassa käytettävät tiedot saadaan laskennan pohjaksi ja varsinaiset ennakolliset päästötiedot valmistuvat loppuvuodesta.

Kasvihuonekaasujen inventaariota kehitetään laatusuunnitelman mukaisesti jatkuvasti. Sen tuottamia tietoja käytetään moneen tarkoitukseen, mm. ilmastotoimien suunnitteluun ja seurantaan. Kaikkia ilmastotoimien vaikutuksia ei kuitenkaan pystytä inventaariossa heti seuraamaan. Päästöjä vähentävät toimenpiteet vaativat uusia lähtötietoja ja tutkimustietoa, ja itse laskentamenetelmän kehittäminen voi olla haasteellista. Menetelmäkehitys on joskus nopeaa, esim. keräilijäkasvien vaikutus maatalouden päästöihin. Joskus uuden laskennan kehittämiseen menee useita vuosia; nytkin on meneillään esim. lannan biokaasutuksen, maatalouden typpihuuhtoutumien ja turvemaitten maaperälaskennan kehittäminen.

Tilastokeskus ja kasvihuonekaasujen inventaarion arviointijärjestelmään osallistuvat asiantuntijalaitokset (Luke, Syke ja VTT) kehittävät inventaariota yhteistyössä siihen käytössä olevin resurssein. Tilastokeskuksen nimittämä kasvihuonekaasuinventaarion neuvottelukunta arvioi myös kehittämistarpeita, niiden priorisointia ja tukee laajojen hankkeiden rahoituksen järjestämistä. Resurssointi määrittää, miten nopeasti kehittämishankkeita voidaan toteuttaa.

Vastaus Ilmastopaneelin kommenttiin päästötietojen saatavuudesta ja tarpeesta lisätä koordinointia tietojen tuottamisessa

Tilastokeskukselta toivottiin myös alla olevan Ilmastopaneelin ehdotuksen kommentointia:

*Ilmastovuosikertomuksen laatiminen on merkittävä ponnistus ympäristöministeriölle. Tietoa päästöissä tapahtuneiden taustasyistä ei ole yleisesti helppoa löytää, sillä tilastointi ja raportointi ovat harmillisen erilaisia eri tahoilla eikä julkisesti saatavilla ladattavassa muodossa tarvittavalla tarkkuustasolla tällaisen arvion tekemiseksi**. Ilmastopaneeli ehdottaa, että ympäristöministeriö, Tilastokeskus, Suomen ympäristökeskus, Luonnonvarakeskus ja muut kasvihuonekaasutilastoja kokoavien tahot koordinoivat tiedontuottamista** niin, että tiedot vuosikertomukseen saadaan raportoinnin tarpeisiin oikeassa muodossa, helposti ja joustavasti. Samalla tätä tilastotietoa voitaisiin tehdä julkiseksi ladattavaan muotoon myös tutkimuksen ja yleisön käyttöön, sillä tällä hetkellä ilmastotoimien etenemisen kannalta olennaista tietoa ei ole saatavilla tarvittavalla tarkkuudella muuten kuin erikseen pyytämällä.*

Tilastokeskus pyysi Ilmastopaneelin puheenjohtajalta Markku Ollikaiselta tarkempia tietoja liittyen ehdotukseen sekä Ilmastopaneelin roolista ilmastovuosikertomuksen laadinnassa ja tähän liittyvistä tietotarpeista. Keskusteluissa ja niiden tueksi järjestetyssä kokouksessa, johon osallistui Tilastokeskuksen ja Ilmastopaneelin asiantuntijoita, varmistui, että ehdotuksen taustalla oli Ilmastopaneelin toivomus saada inventaarioraportoinnin tietoja ladattavassa muodossa suoraan Tilastokeskuksen verkkosivuilta. Tilastokeskus on aiemmin toimittanut Ilmastopaneelille sen pyytämät tiedot Excel-tiedostoina. Kokouksessa haarukoitiin myös tulevia tietotarpeita, osa liittyi ilmastotoimien suunnittelussa tarvittaviin muihin kuin päästö- ja poistumatietoihin, joiden tuottaminen ei ole kasvihuonekaasuinventaarion tehtävä. Tilastokeskuksen muut tilastot ja muut asiantuntijalaitokset tuottavat ainakin osan kyseisistä tiedoista. Tilastokeskus pitää tietotarpeiden tunnistamista ja yksilöimistä tärkeänä, jotta niiden saatavuutta voidaan edistää.

Ilmastopaneeli ehdotti myös kasvihuonekaasutilastoja koskevien tahojen koordinoivan paremmin tiedontuotantoa, jotta tiedot vuosikertomukseen saadaan raportoinnin tarpeisiin oikeassa muodossa, helposti ja joustavasti. Ympäristöministeriö ja Tilastokeskus ovat sopineet tietojen sisällön, käytännöt ja aikataulut tietojen tuotannosta vuosittain. Aikataulut riippuvat sekä kansainvälisten raportointien että Tilastokeskuksen tilastojulkistusten

aikatauluista. Tilastokeskuksen ilmastovuosikertomukseen tuottamat tiedot kattavat myös Luonnonvarakeskuksen ja Suomen ympäristökeskuksen kansalliseen kasvihuonekaasujen inventaarioon laskemat päästö- ja poistumatiedot. Tilastokeskus on osallistunut ilmastovuosikertomuksen tietojen tarkistuksiin. Tilastokeskuksen tietoon ei ollut tullut, että näiden tietojen saamisessa ilmastovuosikertomukseen olisi ollut vaikeuksia.

Tilastokeskus ottaa Ilmastopaneelin ja myös muiden tahojen toiveet ja tarpeet harkintaan uusien tietokantataulukoiden kehittämisessä ja julkaisemisessa. Uusien tietokantataulukoiden suunnittelu on jo käynnissä. Ilmastotoimien suunnittelussa ja niiden toteutumisen arvioinnissa tarvitaan paljon muitakin tietoja kuin päästö- ja poistumatietoja. Tilastokeskus painottaa, että tietotarpeiden tunnistaminen ja yksilöiminen on tärkeää, jotta niihin voi vastata. Uusien tietotarpeiden täyttämiseen tarvitaan myös aikaa ja resursseja. Tilastokeskus on sitoutunut kehittämään tietotuotantoaan, yhteistyössä muiden tarvittavia tietoja tuottavien tahojen kanssa. Olemassa olevien resurssien puitteissa kaikkiin toiveisiin ei kuitenkaan pystytä vastaamaan ainakaan pikaisesti.

Helsingissä 20.10.2021

Ylijohtaja Johanna Laiho-Kauranteen puolesta
Ryhmäpäällikkö Kirsti Pohjanpää

Ryhmäpäällikkö Jukka Pakola